

G. Lepointe et R. Monier, *Les obligations en droit romain et dans l'ancien droit français*. Paris, Recueil Sirey, 1954, ss. 506.

Wiele składa się okoliczności na to, że z wielkim opóźnieniem dochodzą do nas cenne publikacje zagraniczne. Do takich cennych dzieł, których wyniki posiadają trwałą wartość, mimo że autorzy nie zastosowali metody marksistowskiej, należy wymieniona w tytule książka. Jest ona owocem pracy zespołowej dwu francuskich historyków prawa, profesorów paryskiego wydziału prawa, wytrawnych badaczy i pedagogów. Zamiarem ich było napisanie podręcznika dla studentów II roku prawa uniwersytetów francuskich. I chociaż ostatnio program francuskich studiów prawnych został zasadniczo zmieniony, przecież dzieło ich, owoc wieloletniej pracy, zatrzymała wartość mimo braku aparatu przypisów źródłowych i wskazówek bibliograficznych. Zatrzyma je dzięki właściwej Francuzom precyzji w sformułowaniu nawet bardzo skomplikowanych zagadnień i jasności wykładu.

Całość podzielona ma trzy księgi (prawo obligacyjne starożytnego Rzymu, następnie w epoce klasycznej i justyniańskiej, wreszcie wiadomości ogólne o obligacjach w dawnym prawie francuskim) nie jest równomierna. Najobszerniejsza jest księga druga z zrozumiałych względów, a mianowicie w związku z kapitalnym znaczeniem klasycznego i justyniańskiego prawa rzymskiego dla rozwoju prawa cywilnego w epoce nowożytnej. Niemniej przykro odczuwa się zbyt zwięzłe potraktowanie prawa obligacyjnego w dawnym prawie francuskim (niespełna 60 stron na 500 stron całości). Podczas bowiem gdy w nowoczesnej literaturze naukowej dysponujemy licznymi podręcznikami i monografiami z zakresu obligacyjnego prawa rzymskiego, rozwój tego działu prawa na obszarze Europy po upadku niewolniczego państwa rzymskiego przedstawia wiele trudnych problemów. Ale i za ten krótki zarys jesteśmy wdzięczni autorom, w którym starali się wykazać silny związek między koncepcjami prawniczymi rzymskich jurystów epoki klasycznej a twórcami kodeksu Napoleona, poprzez wielkich prawników francuskich z wieku XV i XVI. Wzmiankowane tutaj dzieło zasługuje na wnikliwszą i szeroką ocenę ze strony naszych romanistów.

ADAM VETULANI (Kraków)

Georges Duby, *La société aux XIe et XIIe s. dans la région mâconnaise*, Bibliothèque Générale de l'École Pratique des Hautes Etudes, Paris, A. Colin 1953, ss. XXXV, 688.

Omawiana praca należy bezsprzecznie do najcenniejszych, jakie w ostatnich latach poświęcono średniowieczu francuskiemu i słusznie też została wysoko oceniona przez francuską krytykę naukową. Wprawdzie zacieśniona terytorialnie do drobnego, peryferyjnego, południowego obszaru Burgundii, zawiera przecież tyle obserwacji i głębokich uwag na temat kształtowania się społeczeństwa, że znaczenie jej przekracza granice jednej dzielnicy. Daje ona wiele nowych elementów dla syntezy historii Francji średniowiecznej. Ujawniając w najdrobniejszych szczegółach wiele rysów rozwoju społecznego na tym drobnym obszarze francuskim może być z wielką korzyścią spożytkowana dla historii porównawczej. O wartości pracy decyduje niezwykle wielka ilość umiejętnie wykorzystanych źródeł związanych z trzema poważnymi ośrodkami hrabstwa Mâcon: Cluny, Tournus, Mâcon, w tym stosunku nie-